

ГУРІНА

Ганна Сергіївна
gurina_gs@ukr.net

УДК 654

ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ АВІАЦІЙНОГО КОМПЛЕКСУ ТА СТРАТЕГІЯ
ЙОГО РОЗВИТКУ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ СВІТОВОЇ ЕКОНОМІКИк.е.н., доцент,
Національний авіаційний
університетEXPORT POTENTIAL OF THE AVIATION COMPLEX AND STRATEGY OF ITS
DEVELOPMENT IN THE MODERN TERMS OF THE WORLD ECONOMY*GURINA Ganna Serhiivna – PhD in Economics, Associate Professor, National aviation university, Kyiv, Ukraine*

Стаття присвячена дослідженню та аспектам формування стратегії експортного потенціалу вітчизняного авіаційного комплексу у контексті особливостей повного циклу виробництва авіаційної техніки та складових, які відображають загальний потенціал авіаційного комплексу України. А також обґрунтовано сучасні умови реалізації європейського інтеграційного вектору зовнішньоекономічної політики України. Економічне становище вимагає нових підходів та цілісної стратегічної програми якісного удосконалення як товарної, так і географічної структури експорту, а також державних заходів його підтримки і стимулювання. Тому актуальним завданням залишається визначення основних напрямків та конкретних перспективних заходів у сфері сприяння ефективній реалізації експортного потенціалу авіаційного комплексу України.

* * *

Introduction. Under the conditions of globalization, export support is one of the directions of modern economic policy of foreign countries. In order to increase national competitiveness, economically developed and developing countries have significantly intensified the intensity and scope of state assistance to exports. For Ukraine, this issue is particularly relevant in view of its high level of foreign trade openness and in the context of the implementation of the Association Agreement with the EU.

Purpose. The aerospace industry is one of the priority directions of development of the modern Ukrainian economy, therefore state support of the industry is needed. It should be noted that state support of the branch is insufficient, the branch needs strategic non-state investments. The latest news about the restoration of aviation equipment for the needs of the army eloquently shows the significant potential of the aircraft repair industry as a component of the aviation complex of Ukraine. Aircraft industry is one of the most profitable involved in international economic relations, and at the same time, the most capital intensive branches of mechanical engineering, as well as the budget-generating function of the aviation industry as a whole.

Results. Infrastructure, technological equipment, management methods at serial aircraft manufacturing plants do not meet current market requirements. Therefore, in order to further develop the aviation potential, a strategy for the production of aviation engineering should be developed taking into account the state of the external market, available scientific and technical, production and financial potential in Ukraine.

Conclusion. The analysis shows the inadequate effectiveness of state regulation and protectionism in the aviation industry, since this market has such features as instability, low competitiveness. The requirements of integration into the world economic space dictate the need to ensure the unity of the technical basis and technology used in the air transport market. Most Ukrainian airlines need time and direct investment to meet the requirements of European norms and standards. This goal can be achieved by attracting finance to the Ukrainian economy, expanding production, including increasing the share of high-tech exports, liberalizing international trade, as well as reforming regulatory policy in accordance with world practice, including the corresponding technical standards that will be reflected in the competitiveness of the Ukrainian products in the international market.

Ключові слова: потенціал, стратегія, авіаційний комплекс, світова економіка

Keywords: potential, strategy, aviation complex, world economy

ВСТУП

За умов глобалізації підтримка експорту є одним із напрямів сучасної економічної політики зарубіжних країн. З метою підвищення національної конкурентоспроможності економічно розвинені країни та ті, що розвиваються суттєво активізували інтенсивність і масштаби державного сприяння експорту. Для України дана проблематика особливо актуальна з огляду на її високий рівень зовнішньоторговельної відкритості та у контексті імплементації Угоди про асоціацію з ЄС. Основними факторами, що обумовили неефективний розвиток експорту України є: низька частка в експорті продукції з високою доданою вартістю; корупційна складова на всіх рівнях управління; відсутність ефективних механізмів державної підтримки експорторієнтованих підприємств; відсутність інформаційних джерел стосовно роз'яснень ве-

дення бізнесу за кордоном; недосконала нормативно-правова база відносно функціонування експорторієнтованих підприємств; нерозвиненість інститутів захисту прав інтелектуальної власності; наявність обмежень на валютному ринку; невідповідність якості продукції європейським стандартам; відставання в технологічному забезпеченні виробництва тощо. Таким чином, нинішня стратегія України в сфері експорту, може завдати шкоди економіці державі та суттєво понизити експортний потенціал галузей економіки.

Серед галузей українського машинобудування, які володіють найбільшим потенціалом до розвитку безперечним є авіабудування. Ефективне функціонування даної галузі забезпечує ряд конкурентних переваг для економіки країни, серед яких можна виокремити наступні: а) значні надходження до бюджету, б) провідні позиції на міжнародній арені, в) робочі місця

для висококваліфікованих кадрів, г) співпраця з економічно розвиненими країнами. Оскільки світове господарство піддається жорсткій конкуренції провідних лідерів за ринки збуту та лідерство у галузях, тому доцільно проаналізувати діяльність даних лідерів у галузі авіабудування та визначити конкурентні можливості вітчизняних підприємств. Україна належить до небагатьох країн світу, що володіють повним циклом (макротехнологією) створення авіаційної техніки, і займає провідне місце на світовому ринку, що не раз доведено як в цивільній, так і в військовій авіації. За рівнем розвитку літакобудування країна належить до найбільш розвинутих держав. Таку промисловість мають п'ять-шість держав, які застосовують новітні технології у повному циклі виробництва авіаційної техніки. Україна на сьогодні може пишатися деякими моделями літаків типу Ан, які успішно конкурують зі світовими зразками. Але наша авіаційна техніка має певні конкурентні переваги у порівнянні із закордонними аналогами.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Авіаційна промисловість є одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної української економіки, тому необхідна державна підтримка галузі. Варто зазначити, що державна підтримка галузі недостатня, галузь потребує стратегічних недержавних інвестицій. Останні новини про відновлення авіаційної техніки для потреб армії красномовно свідчать про значний потенціал авіаремонтної галузі, як складової авіаційного комплексу України. Літакобудування є однією з найбільш прибуткових, задіяних в міжнародних економічних відносинах, і, в той же час, найбільш капіталомісних галузей машинобудування, а також можна говорити про бюджетоутворюючу функцію авіаційної галузі загалом.

Загальний потенціал авіапідприємства – це домінантна сукупність внутрішніх можливостей та зовнішніх економічних чинників та ресурсів, які створюють передумови для сталого розвитку та забезпечують місію, стратегічні і тактичні цілі підприємства в сфері авіаційної діяльності. Українське авіабудування дійсно є стратегічно важливим для розвитку національної економіки. Потенціал галузі складають не лише авіаційні заводи та авіакомпанії, а й наявність кваліфікованих кадрів та розвинутої наукової бази. Також слід зазначити, що не останню роль в нарощуванні потенціалу авіапідприємств відіграють певні зрушення і зміни в законодавстві та впровадженні програм розвитку цілої галузі. Максимально ефективно використання та поєднання науки і виробництва – мета, яка допоможе налагодити співпрацю у галузі, вийти на міжнародні ринки з конкурентоспроможною продукцією. Під потенціалом слід розуміти і налагоджену співпрацю з партнерами з закордонними партнерами. На сучасному етапі перезавантаження та розвитку авіаційної галузі є питання відмови від традиційного партнерства в створенні літаків сімейства Ан, але це не має зашкодити подальшому пошуку партнерів в інших країнах, оскільки самостійний вихід на нові ринки має певний набір складностей і ризиків. Без сумнівів, це тимчасова ситуація невизначеності, яка зміниться під впливом позитивних зрушень на по-

літичній та економічній арені.

За експертними оцінками, розвиток нових проєктів і вихід української техніки на міжнародні ринки стануть комерційно вигідними лише після початку серійного виробництва відповідних літаків. А отже, на даному етапі одним із можливих шляхів вирішення цього завдання є державне фінансування програм і держзамовлення на нову техніку (наприклад, для озброєння української армії).

Специфіка асортименту продукції українських авіазаводів, що історично склалася, виявляється в тому, що профільною продукцією для українських підприємств залишаються транспортні, а також пасажирські літаки для регіональних і середніх магістральних ліній. Це дозволяє українським виробникам розійтися по різних ринкових нішах з найбільшими світовими виробниками літаків. Однак, саме ніша магістральних пасажирських лайнерів звичайно вважається найприбутковішою. Основними причинами уповільнення темпів розвитку вітчизняного авіаційного комплексу є скорочення технологічних розробок та інтелектуальних ресурсів, а також відсутність активної міжнародної співпраці. Відбувається погіршення вікової структури кадрового потенціалу галузі, що загрожує її перспективам. Шляхи реалізації потенціалу авіаційного транспорту полягають у зміцненні матеріально-технічної бази вітчизняних підприємств, впровадженні нових форм надання послуг по перевезенню пасажирів, розбудові нових терміналів на базі окремих аеропортів. Тим більше, що на цей час впроваджується програма по об'єднанню всіх аеропортів по Україні, що є цільовою Програмою розвитку аеропортів до 2023 р.. До найважливіших завдань авіації належать також посилення безпеки перевезень, лібералізація умов виконання міжнародних авіаційних польотів між Україною та ЄС.

РЕЗУЛЬТАТИ

Інфраструктура, технологічне обладнання, методи управління на серійних літакобудівних заводах не відповідають сучасним ринковим вимогам. Виходячи з цього, для подальшого розвитку авіаційного потенціалу слід формувати стратегію виробництва авіатехніки з урахуванням стану зовнішнього ринку, наявного в Україні науково-технічного, виробничого і фінансового потенціалу. Суб'єктам підприємницької діяльності треба вжити певних заходів відносно оновлення основних фондів, фінансування наукових досліджень, співробітництва із закордонними суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, стимулювання інвестицій.

Вітчизняні підприємства, хоча і не є досить ефективними та продуктивними за сучасними стандартами, проте, можуть стати початківцями у розвитку не лише інвестиційної привабливості галузі, а й науково-дослідницького потенціалу країни, міжнародних зв'язків, грантів тощо. Авіаційний потенціал України за умови його ефективного використання та розвитку здатний забезпечити державі стійкі позиції серед провідних авіаційних держав світу. Україна буде мати лідерські позиції авіаційної промисловості не тільки на внутрішньому, а і на світовому ринку та зможе конкурувати з країнами-лідерами у цій сфері у світовому масштабі.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз засвідчує недостатню ефективність державного регулювання та протекціонізму авіаційній галузі, оскільки цьому ринку притаманні такі риси як нестабільність, низька конкурентоспроможність. Розроблений проект «Експортна стратегія України: Дорожня карта стратегічного розвитку торгівлі 2017-2021» є кроком по реформуванню сфери зовнішньоекономічної діяльності України та адаптаційного періоду для багатьох галузей економіки. Проте, цей документ потребує відповідного доопрацювання. У сучасних умовах важливим є інтегрування України у світову економіку як рівноправного партнера, що можливо лише за умови кардинального поліпшення структури зовнішньоекономічної діяльності. Як наслідок, на сьогодні український авіаційний ринок ще не повною мірою готовий до роботи в умовах «відкритого неба», а адаптовані до європейських стандартів нормативно-правові акти не враховують стан ринку авіаційних послуг в Україні та потреби національних компаній. З метою удосконалення механізмів державного регулювання стосовно сертифікації, страхування, державного контролю та нагляду за безпекою цивільної авіації підготовлено низку проектів регуляторних актів, які сприятимуть підвищенню технічного стану повітряних суден, аеродромів та аеропортів, рівня обслуговування користувачів суб'єктами наземних служб в аеропортах, розвитку авіаційного сполучення в Україні та підвищенню привабливості ринку авіаційних перевезень. Все це є невід'єм-

ними складовими експортного потенціалу галузі, а їх розгляд має носити комплексний характер та сприяти розвитку по всіх напрямках співпраці. Вимоги інтеграції у світовий економічний простір диктують необхідність забезпечення єдності технічної бази та технологій, що застосовуються на ринку авіаперевезень. Більшості українських авіапідприємств необхідний час та прямі інвестиції для виконання вимог відповідності європейським нормам і стандартам. Ця мета може бути досягнута шляхом залучення фінансів в економіку України, розширення виробництва, в тому числі збільшення частки високотехнологічного експорту, лібералізації міжнародної торгівлі, а також реформування регуляторної політики відповідно до світової практики, в тому числі, відповідних технічних стандартів, які відобразяться на конкурентоспроможності української продукції на міжнародному ринку.

Список використаних джерел

1. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon/4592.html>
2. Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/451/>

References

1. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine. URL: <http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon/4592.html> (in Ukrainian).
2. National Institute for Strategic Studies under the President of Ukraine. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/451/> (in Ukrainian).